

ved vurdering af udviklingen. Disse kapitler må medføre, at bogen bliver læst af mange flere end de statsvidenskabelige studenter.

Om disse kapitler skal der iøvrigt kun gøres to bemærkninger. Ved analyse af den nyeste udvikling af detailhandelen glemmer forfatteren ikke forbrugeren, men ville det ikke have været på sin plads, om der havde været et særligt afsnit om forbrugerbevægelsen, der for en stor del er et resultat af denne udvikling, og en diskussion af de krav, bevægelsen opstiller. Den anden bemærkning knytter sig til sidste kapitels afsnit om bruttopriser. Her må det med i billedet, at det i nogle brancher nu har afgørende betydning, at enkeltvirksomheder i flere led, der praktiserer bruttopris-systemet, står overfor kæder, hvor leddene er integreret, og der er en central prisfastsættelse. Er der ikke en skævhed i, at købmændene ikke må indgå i bindende bruttoprissystemer, når FDB fastlægger brugsforeningernes priser?

Der skal endnu en gang til afslutning fremhæves, at studenterne har fået en ny klar lærebog i en broget og problemfyldt del af et vigtigt politikfag, og at bogen med sine udmærkede oversigter over den aktuelle udvikling inden for handelen også må være en nyttig håndbog for administrationen og erhvervslivet.

Niels Banke*

* Fhv. direktør for Monopoltilsynet.

ESTER BOSERUP: *Woman's role in economic development*. London: George Allen and Unwin, 1970. 283 pp. Pris: 55 s.

Ester Boserup har på ny skrevet en god og interessant bog; den gang om kvindens rolle i økonomisk udvikling, underforstået i udviklingslandene. Bogens titel dækker fint indholdet. Imidlertid kunne den næsten lige så godt have heddet: *Kønsrollemønstret i den økonomiske udvikling*. Forholdet er jo det, at man kan ikke skrive om kvinders indsats uden samtidig at skrive om mænds. Står der i en tabel, at x pct. af de beskæftigede i et fag er kvinder, ja så er (100 - x) pct. mænd. Indirekte fortæller denne bog en masse om mænds rolle i udviklingsprocessen. Det bliver den ikke dår-

ligere af; man spørger blot sig selv, om et forholdsvis beskedent merarbejde ikke kunne have gjort den tvekønnet, hvad den nok var blevet endnu bedre af.

Bogen er et udpræget stykke litterært samlearbejde. Forfatteren har læst et endog meget stort antal studier, derigennem fået materiale til at give en samlet fremstilling og til at drage en række konklusioner. Det forekommer mig, at dette er gjort på en yderst velafbalanceret måde, og at det er lykkedes hende at få de mange brudstykker samlet til et hele. Forfatteren har tydeligvis interesseret sig mest for Afrika og Asien, medens Sydamerika, om end det ikke glemmes, så dog langt sjældnere omtales. Bogen indeholder en del statistisk materiale, mange tabeller, diagrammer o.lign. De er gennemgående særdeles oplysende. Anmelderen savner imidlertid en omtale af, hvor troværdig denne statistik er. Enhver, der har arbejdet med disse lande, ved, at der ofte offentliggøres statistik, som bedst kan karakteriseres som gætterier. Da bogen er læselig også for andre end specialister, burde nok advarsler på dette område være skrevet. Dette har også sin betydning for kendere, der vil være tilbøjelige til at skyde størstedelen af statistikken til side, vel vidende, at en del af den kan man ikke stole på. Men uden vejledning ved man ikke, hvilken del. Det er i mine øjne ingen undskyldning, at forfatteren her er i vogn med talrige andre.

En af mærkværdighederne, man møder i udviklingslandene, er, at byernes kønsfordeling kan være så skæv. I Afrika er således flertallet af byerne mandbyer. Det samme er tilfældet - om end måske lidt mindre udpræget - i Asien. Derimod er det typisk i Sydamerika, at der er et ikke ringe kvindeoverskud i byerne. Forfatteren er tilbøjelig til at forklare dette forhold først og fremmest ved efterspørgslen efter arbejdskraft i byerne. De tidligere kolonimagter efterspurgte mænd, og altså blev det mænd, der vandrede til byerne. At de beskæftigede mænd kunne imidlertid også skyldes, at det var mænd, der var til at få.

At kolonimagterne underlagde sig det indre af Afrika, gjorde store dele af de afrikanske mænd helt eller næsten helt arbejdsløse. Under det førkoloniale system havde deres opgave stort set været krig, forsvar mod andre stammer, mod slavejægere og vilde dyr og af mere fredelige

ved vurdering af udviklingen. Disse kapitler må medføre, at bogen bliver læst af mange flere end de statsvidenskabelige studenter.

Om disse kapitler skal der iøvrigt kun gøres to bemærkninger. Ved analyse af den nyeste udvikling af detailhandelen glemmer forfatteren ikke forbrugeren, men ville det ikke have været på sin plads, om der havde været et særligt afsnit om forbrugerbevægelsen, der for en stor del er et resultat af denne udvikling, og en diskussion af de krav, bevægelsen opstiller. Den anden bemærkning knytter sig til sidste kapitels afsnit om bruttopriser. Her må det med i billedet, at det i nogle brancher nu har afgørende betydning, at enkeltvirksomheder i flere led, der praktiserer bruttoprissystemet, står overfor kæder, hvor leddene er integreret, og der er en central prisfastsættelse. Er der ikke en skævhed i, at købmændene ikke må indgå i bindende bruttoprissystemer, når FDB fastlægger brugsforeningernes priser?

Der skal endnu en gang til afslutning fremhæves, at studenterne har fået en ny klar lærebog i en broget og problemfyldt del af et vigtigt politikfag, og at bogen med sine udmærkede oversigter over den aktuelle udvikling inden for handelen også må være en nyttig håndbog for administrationen og erhvervslivet.

Niels Banke*

* Fhv. direktør for Monopoltilsynet.

ESTER BOSERUP: *Woman's role in economic development*. London: George Allen and Unwin, 1970. 283 pp. Pris: 55 s.

Ester Boserup har på ny skrevet en god og interessant bog; den gang om kvindens rolle i økonomisk udvikling, underforstået i udviklingslandene. Bogens titel dækker fint indholdet. Imidlertid kunne den næsten lige så godt have heddet: *Kønsrollemønstret i den økonomiske udvikling*. Forholdet er jo det, at man kan ikke skrive om kvinders indsats uden samtidig at skrive om mænds. Står der i en tabel, at x pct. af de beskæftigede i et fag er kvinder, ja så er (100 - x) pct. mænd. Indirekte fortæller denne bog en masse om mænds rolle i udviklingsprocessen. Det bliver den ikke dår-

ligere af; man spørger blot sig selv, om et forholdsvis beskedent merarbejde ikke kunne have gjort den tvekønnet, hvad den nok var blevet endnu bedre af.

Bogen er et udpræget stykke litterært samlearbejde. Forfatteren har læst et endog meget stort antal studier, derigennem fået materiale til at give en samlet fremstilling og til at drage en række konklusioner. Det forekommer mig, at dette er gjort på en yderst velafbalanceret måde, og at det er lykkedes hende at få de mange brudstykker samlet til et hele. Forfatteren har tydeligvis interesseret sig mest for Afrika og Asien, medens Sydamerika, om end det ikke glemmes, så dog langt sjældnere omtales. Bogen indeholder en del statistisk materiale, mange tabeller, diagrammer o.lign. De er gennemgående særdeles oplysende. Anmelderen savner imidlertid en omtale af, hvor troværdig denne statistik er. Enhver, der har arbejdet med disse lande, ved, at der ofte offentliggøres statistik, som bedst kan karakteriseres som gætterier. Da bogen er læselig også for andre end specialister, burde nok advarsler på dette område være skrevet. Dette har også sin betydning for kendere, der vil være tilbøjelige til at skyde størstedelen af statistikken til side, vel vidende, at en del af den kan man ikke stole på. Men uden vejledning ved man ikke, hvilken del. Det er i mine øjne ingen undskyldning, at forfatteren her er i vogn med talrige andre.

En af mærkværdighederne, man møder i udviklingslandene, er, at byernes kønsfordeling kan være så skæv. I Afrika er således flertallet af byerne mandbyer. Det samme er tilfældet - om end måske lidt mindre udpræget - i Asien. Derimod er det typisk i Sydamerika, at der er et ikke ringe kvindeoverskud i byerne. Forfatteren er tilbøjelig til at forklare dette forhold først og fremmest ved efterspørgslen efter arbejdskraft i byerne. De tidligere kolonimagter efterspurgte mænd, og altså blev det mænd, der vandrede til byerne. At de beskæftigede mænd kunne imidlertid også skyldes, at det var mænd, der var til at få.

At kolonimagterne underlagde sig det indre af Afrika, gjorde store dele af de afrikanske mænd helt eller næsten helt arbejdsløse. Under det førkoloniale system havde deres opgave stort set været krig, forsvar mod andre stammer, mod slavejægere og vilde dyr og af mere fredelige

sysler jagt og træfældning. Med Pax Britannica forsvandt krigen og slavejægerne; med skydevåbnene forsvandt størstedelen af vildtet og dermed ikke blot mulighederne for yderligere jagt, men også de vilde dyr. Tilbage er i virkeligheden kun træfældning. Ændringer i et sædvanemønster er meget vanskelige at acceptere i ens hjemlige miljø, medens det ofte går relativt nemt i det fremmede. Skal nu en storfamilie – eller en primærfamilie – forøge sin indkomst, sker det da naturligt ved, at de arbejdsløse, altså mændene, tager til byerne, medens kvinderne, der har beholdt deres gamle beskæftigelsesområde, fortsætter med deres arbejde .

Vi har forresten en parallel hos os selv. Ved overgangen til husdyrbrug og den stærke udvikling af eksporten i landbruget fik den mandlige sektor i landbruget mere at gøre. Kvinderne derimod lettedes ved, at spinden og væven, ølbrygning, efterhånden også bagning, flyttedes ud af landbruget. Resultatet blev en skæv kønsfordeling mellem karle og piger og overskudsindvandring af piger til byerne.

Skemaet på side 186 i Ester Boserups

bog bliver langt lettere at forklare, hvis man ser på det hele ikke blot som et efterspørgselsfænomen, men lige så meget eller endnu mere som et udbudsfænomen.

Til sidst et lille impertinent spørgsmål: Kunne man tænke sig, at en mand ville have skrevet denne bog. Har vi et kønsrollemønster med hensyn til emner, man skriver om. Mon ikke det for en mand var blevet – ikke noget om mændenes rolle – men noget om forskellen mellem mænd og kvinders funktioner i udviklingsprocessen.

Dette er en god bog. Man får en masse at vide. Dens liste over citerede arbejder er særdeles nyttig som bibliografi; og det er samtidig imponerende, at forfatteren har kendskab til dette væld af titler. Det skal også fremhæves, at bogen både har et fortrinligt forfatterindeks og emneregister. Alt dette er til rent ug. Men desuden rummer den et væld af velfunderede tanker; der er meget at tænke videre på. Den rejser et utal af spørgsmål.

*Kjeld Philip**

* Professor, formand for Styrelsen for internationalt udviklingssamarbejde.